लागू औषधरहित जीवन
(Living without Drugs)

किशोर किशोरीहरुले लागू औषधको बारेमा थाहापाउनु पर्ने कुराहरु
(Information for Youths about drug abuse)

औषधि भन्नाले शरीरको व्यवस्थापनलाई परिवर्तन गर्ने अथवा असर पार्ने रासायनिक पदार्थ हो । बैध र अवैध गरी औषधिलाई दुई किसिमले हेर्न सकिन्छ । स्वास्थ्य उपचारमा प्रयोग हुने तथा चिकित्सकले सिफारिस गरेको औषधि वैध औषधि हो भने चुरोट, रक्सी लगायतका पदार्थमा प्रयोग हुने र पसलमा किन्न नपाइने, कानुनले प्रतिबन्ध लगाएका अवैध औषधिहरु लागू औषध हुन् । मानिसले विभिन्न कारणले अवैध औषधि अर्थात् लागू औषध प्रयोग गर्ने गर्दछन् । कसैले व्यक्तिगत समस्याबाट टाढा रहन वा दिक्दारी हटाउनका लागि प्रयोग गर्दछन् भने कतिले उत्सुकतावश यसबाट राम्रो अनुभव पाउनको लागि प्रयोग गर्ने गर्दछन् । मानिसले समूहमा आफ्नो फरक पहिचान देखाउन आफूप्रति आकर्षण बढाउन वा समाजमा आफू बिद्रोही भएको देखाउन यसको प्रयोग गर्दछन् ।

लागू औषध प्रयोगकर्ताहरु विभिन्न पृष्ठभूमिबाट आएका हुन्छन् । उनीहरु पुरुष वा महिला, युवा अथवा वृद्ध, धनी वा गरिब, रोजगार भएका वा वेरोजगार, सहरका वा गाउँका कोही पनि हुन सक्छन् । लागू औषधबाट जो सुकै पनि प्रभावित भएको पाइएको छ । देश विकासमा विभिन्न पेशा, योग्यता, उमेर भएका युवा जनशक्तिको भूमिका महत्वपूर्ण हुन्छ । युवा जनशक्तिलाई योग्य, अनुशासित, सीपयुक्त बनाउनुको साथै खानपानमा समेत ध्यान दिनु पर्दछ ।

गाँजा प्रायः जसो चुरोटमा भरेर प्रयोग गरिन्छ र खैरो डल्ला बनाएर चरेशको रुपमा बिक्री गरिन्छ । एम्फीटामिन्स र एक्स्टेसी (Amphetamine Type Stimulants (ATS) प्रायः जसो चक्कीमा बिक्री गरिन्छ र पेय पदार्थमा मिलाई निल्ने गर्दछन् । यसलाई अन्य विधिबाट पनि प्रयोग गर्न सकिन्छ । कोकिन, जुन सेतो वा खैरो धुलोका रुपमा उपलब्ध हुन्छ, त्यसलाई नाकको माध्यमबाट तान्ने गरिन्छ र हेरोइनलाई प्रायः सुईको माध्यमबाट प्रयोग गरिन्छ । हिरोइनलाई आल्मुनियुम फोइल तथा चम्चामा तताएर त्यसको धुवाँ (वाफ) तान्ने पनि गरिन्छ । विभिन्न प्रकारको लागू औषधको असर शरिरमा फरक फरक प्रकारले हुने गर्दछ । साथै यसका असर मान्छे मान्छेमा पनि फरक हुन सक्दछ । गाँजा सेवनले मानिसलाई दिग्भ्रमित बनाउँछ । Amphetamine ले शक्ति बढाउने र प्रयोग गर्ने व्यक्तिलाई निन्द्रा लाग्दैन । कोकिनले प्रयोगकर्तालाई शुरु शुरुको प्रयोगमा एकदम खुसीको अनुभव दिने र उत्तेजना प्रदान गर्ने गर्दछ । तर यसले प्रयोग गर्ने व्यक्तिलाई भोक लागेको र थाकेको कुरा बिर्साउने गर्दछ । यी असरहरु राम्रा जस्ता लागेता पनि लामो समयसम्म रहँदैनन् । धेरै जसो मानिसहरु निराश र एक्लोपनको अनुभव गर्न थाल्दछन् र पछि बिरामी पनि हुन्छन् । त्यसैगरी लागू औषध प्रयोग गर्ने व्यक्तिहरु अलमलमा पर्ने, आँखा रातो हुने, धेरै पसिना आउने र आफ्नो स्वास्थ्यको ख्याल नराख्ने हुनुका साथै लतमा लागेर यसैमा फस्न सक्ने जोखिम पनि त्यति नै हुने गर्दछ । लागू पदार्थको प्रयोगले विभिन्न किसिमका मानसिक रोगका लक्षणहरु, जस्तै निन्द्रा नलाग्ने, दिक्दारीपना, भ्रम, भ्रान्ति एवं साइकोसिस पनि गर्न सक्दछ ।

लागू औषधको अन्य शारीरिक असर पनि हुने गर्दछन् । उदाहरणको लागि गाँजा भएको चुरोटमा साधारण चुरोटमाभन्दा धेरै रसायन हुने गर्दछ जसले गर्दा प्रयोग गर्ने व्यक्तिलाई फोक्सोको क्यान्सर र अन्य श्वासप्रश्वासको रोग हुने सम्भावना बढी हुन्छ । नाकले कोकिन तान्ने मानिसहरुमा नाकको ग्रन्थीमा असर पर्ने समस्या आउन सक्दछ । सुईद्धारा लागू औषध प्रयोग गर्ने व्यक्तिहरुमा एचआइभी तथा हेपाटाइटिस, हेपाटाइटिस बी र सी, डिप भेन, थ्रम्बोसिस (DVT) जस्ता विभिन्न सङ्क्रमण हुन सक्दछन् । साथै लागू औषध प्रयोगकर्तामा अन्य विभिन्न स्वास्थ्य समस्या जस्तैः कुपोषण, महिनावारी सम्बन्धी समस्या र मुटु सम्बन्धी रोगहरु देखा पर्न सक्दछन् । अध्ययनहरुले देखाए अनुसार युवा अवस्थामा चुरोट र रक्सी खाने व्यक्तिहरु, नखानेहरुभन्दा अवैध लागू औषध प्रयोग गर्ने जोखिममा रहेका हुन्छन् । तसर्थ यी पदार्थदेखि युवा तथा किशोर किशोरीहरु टाढा रहनु पर्दछ । आफ्नो जीवन अमूल्य हो । यसलाई सकारात्मक दिशामा उन्मुख गराई परिवार, समाज र देश निर्माण एवं विकासमा लगाउनु पर्दछ ।

नेपाल सरकार
गृह मन्त्रालय
लागू औषध नियन्त्रण कार्यक्रम
सिंहदरवार, काठमाडौं